

տողերն: Ասով նաեւ ամբողջ գիրքն ասորիքն
ընագրէ թարգմանուած կը համարի քննութիւն:
— Մենք կը կարծենք որ երկու աղբերաց Տեա-
քերն երկու հնդկական նշան չեն միշտ, միեւ-
նեցն հայ Բուզանդը կրնա երկու բոլորովին տար-
բեր գաղթիւններ առջեւ ունենալ եւ գործա-
ծել իրեն. աղբեր, շատ կտորներ նաեւ թարգ-
մանելով: Այս ինքզոյս վայր հնդկական ընդդէմ
քննութիւն ըրած դիտողութեան մէջ կան ինչ
ինչ շատ արդարացի նկատողութիւններ: Գծարա-
տար Բուզանդայ աղբերաց հետազոտութեանը
շատ ծանրակշռութիւն չէ տրուած, որով միան-
գամայն կարելի էր ստուգութեամբ ցուցնել թէ
ինչ աղբ է եւ որ ժամանակէն էր Բուզանդայ հն-
դկանքը: Այսպէս զոր օրինակ Է. Յ. Գաթըր-
ճեանի հաստատէն գիտէ որ Բուզանդայ ծանօթ
է Ս. Բարալե պատարագամատոյցը: Բայց երբ
կարգադրելով իւր անտիպ գրքը մէջ եւ տեսնել
որ Բուզանդ աղբն պատարագամատոյցը հիշ-
նշանքն թարգմանութեան գիտէ, այնպէս որ հայ
թարգմանութեան յոյն սկզբնագրէն ունեցած
գիտնական իսկ կէտ առ կէտ օրինակած է, չեմ
գիտեր որ կը համարէր տակաւին Բուզանդայ
հնդկական յոյն, եւ գիրքն յաւելնէ Թարգմանութեան:

Գ. Բուզանդայ գրքն իր թէ պատմագրու-
թեան մասին եղած գատողութիւնը (էջ 38—45)
կը վերջնայ այս խօսքերով. «Կարծում ենք
այս համառօտ տեսութիւնովն էլ գաղափար
ուրիշ ընկերացողն Բուզանդարանի ստուգու-
թեան աստիճանի մասին, ուստի իւրաւունք ու-
նինք ասելու» որպէս պատմութիւն, փաւստոսի
երկասիրութիւնը չէ դիմանում լուրջ կրիտի-
կայի: Բայց մենք կարծենք որ փաւստոսի գրու-
թիւնն իւր շատ մ'առասպելօքն ու թերու-
թեամբն հանգերձ աւելի թուի գոյնեղով
նկարագրուած է հնդկական, քան որչափ ար-
ժանի է: Ո՛չ իւր անթիւ զրօյններն ու առասպել-
ները, ո՛չ ժամանակագրութեան եւ պատմութեան
սխալներն եւ ո՛չ այլ թերութիւնները կրնան իւր
նաեւ պատմական նշանակութիւնն ունայնցել:
Անոր համար մեզի շատ աւելի ուղիղ կ'երեւայ
հնդկական քիչ մ'ուրբ գրածը (էջ 45), թէ
«Չորրորդ գարու Հայոց պատմութեան սակաւ-
այովն աղբերներն մէջ Բուզանդարանին ան-
տարակցի ամենապատուաւոր տեղն է պատկա-
նում», մանաւանդ եթէ նկատենք որ այս ժա-
մանակամիջոցին պատմութեան համար Բուզանդ
է նաեւ խորհանցող աղբերներէն մին, թէեւ չի
ոյշնալ իր նշանը, եւ թերեւս դիտմամբ շատ
տեղեր ուրիշ աւանդութեան հետեւած է:

Եւ իւրեանց գրքը վերջին մասը Բուզանդայ
ունեցած նշանակութիւնը ցուցնելու կը զբաղի,
եւ կը վերջնայ գրութիւնն այս դիտողութեամբ.
«Մեզ մեռն է յայտնել անկողն ցանկութիւն որ
անհամեմատն ի պատմագիրս մեր եւ քան զա-
ղուս արգարախօսն, Բուզանդ, ինչպէս մեր պատ-
մագրին անանում է ք. Պատկանեան, արժա-
նասց մեր լոյս փորձից աւելի լուրջ եւ հիմնաւ-
որ հետազոտութիւններն, Թէ այս հետազոտու-
թեանց մէջ անշնչակ չէ այս գրութիւնն» ար-
դէն ըսինք, եւ ցոյս վայր ըստածները կը ցու-
ցնեն թէ համառօտ գրութեանս մէջ այս խոյն-
գրոյս գրիւնն ամէն կէտերը շօշափուած են:
Մեզ կը մնայ միայն ինչ հնդկական յարցողութիւն
իւր ընտրած գիրքիցի ասպարեղին մէջ, յուսա-
լով որ ուրիշ հետազոտութիւններ լոյս կը տես-
նեն իւր հետազոտող գրիւնն ուրիշ հայ պատ-
մագրական վրայ, որ դեռ շատ քննութեանց
կարօտ են:

Է. Յ. Յ.

ԲԱՆԱՍԵՆԴՅԱԿԱՆ

Գ Ե Ր Ո Ւ Ն

(Յրջանոց, Rondel)

Նետով վրայսն անա ծամանալը
ու թիկնոց ցոռոս՝ հողմոց ու անոյն.
Եւ պայծառ մ'արեւ քառայն ու ծառիմ
Այս միտքսկիտ տոռաւ ճնշանալը:

Չկու լըսեր սիրտն թըռչնոց ճղանալը:
Բոյնէն կ'ստ միւսն, ուր անտիւր թուրիմ.
Նետոց վրայսն անա ծամանալը
Իւր թիկնոց ցոռոս՝ հողմոց ու անոյն:

Գիտ, անոյն, զետալ, անդիւսց քանալը
Միտքսն հանդիւմ վրայսն անոյն,
Այսով է չըքնալ գոյն այս պատմանալը,
Եւ անոյն է խոյն այս վայրայանալը:

Նետով վրայսն անա ծամանալը
Իւր թիկնոց ցոռոս՝ հողմոց ու անոյն:

Charles d'Orléans. Թարգմ. Է. Յ. Յ.

ԼՈԳՈԳՐԻՓ

(Logogriphe.)

Ռեմով շարաք իտոր մնն երկրին,
Գիտով թէ լոսն մարդիկ կը բերկրին.
Այսով է յոյն թէ որ ծամանալը
Պը փնտռեն սիրով մարդիկ յամբան:
Ժայռ եւ անդունդ անշատակ, անյաւ,
Պատեմ աշխարհիւր անթիւ եւ անբաւ.
Նետով կենդանի. չէլով եւ Եւ ըսյս,
Այսով միտքսն փաւր եւ անյաւ.
Անուն որ ուզեմ խորոյր թէ ոչ եւմ.
Կ'ըսեմ թէ անա եւ նոս քոս քոս եւմ:

ՆԱՍՑ ՆԱՍՑ ՆԱՍՑ ՆԱՍՑ
ՆԱՍՑ ՆԱՍՑ ՆԱՍՑ ՆԱՍՑ